Ч. 118 Середа 28 мая (9 червня) 1897 Рік VII

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Староствах на провинциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Що дальше?

Ми вже попереду при нагоді вказували на то, що головною справою, около котрої крутить ся вся політична запутанина в нашій половині держави, єсть т. зв. ческе питанє, або справа погодженя Чехів з Німцями. Криза парляментарна, яка тепер настала, єсть лиш наслідком сеї справи, а вся опозиция, яка вела ся доси і довела остаточно аж до обструкцийної тактики, мала за основу лиш ту ческо-німецку справу. Як би не та справа, то й богато елементів опозицийних, які животіли доси лиш завдяки Німцям і Чехам, не мали би в парляменті ніякої опори, ніякого значіня. З другої же сторони вказували ми й на то, що залагодити ческе питанє так, щоби то вдоволило обі спорячі сторони, річ дуже трудна і не дасть ся залагодити хоч би й в часі; від весни до осени, та що остаточно може настати евентуальність кризи конституцийної, може прийти хвиля, в котрій треба буде подумати над ревізиєю, або й над застановленем конституциї, і що з тою хвилею зачне ся нова доба в нашій державі. Послухаймо-ж, як дивлять ся на сю справу Чехи, котрих она близше і найбільше обходить. Праска Politik, орґан давної, старочеської партиї, в статиї під заголовком Was nun? так відзиває ся в сїй справі:

Ґр. Бадені міг взяти ся до розвязаня Ради державної або вдоволити ся самим лиш відроченем еї, як то хотіла і сподівала ся того лївиця. Але він вибрав межи тими обома способами середину і закрив Раду державну. Але тим лиш спинено рішенє і тепер настало питанє, що має дальше стати ся, щоби можна остаточно залагодити справу. З ліво-ліберальної сторони і з правительственних голосів несесь однодушна відповідь: угода! То формулка не нова, а раду лекше подати, як еї виконати.

Розберім же можливість того. Национальне погодженє двох народів має передовсім за услівє, щоби межи обома народами маючими погодити ся був дійстний настрій до погодженя. Не перечимо, що з німецкої сторони дають ся тепер майже що дня чути голоси жадаючі нової угоди з нашим народом, але то більше голос з потреби як вираз правдивої охоти до помиреня. Німцї в своїй безмірній гордости і засліпленю загнали ся в ситуацию, з котрої не мають виходу без найбільшої утрати свого політичного становища, хиба що Чехи прийшли би їм в поміч. Они й хотять лиш того ефекту, а нїчого иншого, коли тепер так часто домагають ся угоди. То не вираз дійстної потреби мира, то лиш тактичне средство, котре має увільнити Німців від грозячого їм клопоту. Як би не так, то они би не нарушали нашої чести, нашої поваги з такою брутальною безвзглядностию, котра певно, що не могла довести до того, щоби в нашім народі настав лагіднійший настрій угодовий; то мусїло викликати величезне огірченє в нашім народї. Не ганьбить ся того, з котрим хоче ся робити якусь угоду, або не робить ся угоди з тим, котрого ганьбить ся і понижає ся.

Але припустїм, що наш нарід забув би на то все і що миролюбивість его була би більша як почутє себе самого: з ким же маємо годити ся? Де ті повномічники Німців, що були би компетентні підписати мировий договір? Три партиї треба мати в Чехії на увазї: німецких поступовців, нїмецких народовців і Шенерериянів. Сї послїдні стоять на позаческім, ба навіть на позаавстрийскім основі; з ними годі числити ся. Нїмецкї народовцї голосять яко найвисшу засаду поділ Чехії на дві части і утворенє окремої нїмецкої части адміністрацийної, котру треба би викроїти з орґанїзму нашого королївства. Они від того не відступлять, а нам годї навіть і дискутувати о тім, отже відпадають і нїмецкі народовцї яко чинник угодовий. Позістають ще нїмецкі поступовцї, котрі пропадають за мандатами і длятого пішли в радикалів, а котрих тепер нїчо вже не в силї спинити. До того ще ся партия зовсїм в руках нїмецких професорів, закостенїлих доктринерів, котрі хотять конче бути полїтиками. А вже в 1848 р. жалував ся Архікн. Іоян, що нїмецкі професори все псують. Поминувши вже то, що ся партия розпадає ся, поминувши, що угоду треба би розтягнути на Мораву і Шлеск і припустивши, що з нїмецкої сторони знайшов би ся материял угодовий, то все ще остаєсь питанє: на якій основі мала би угода наступити.

Що ми, Чехи, специяльно в справі язиковій мусїлиби далеко більше жадати, як то установлять баденївскі розпорядженя, то лежить не лиш в нашім полїтичнім інтересї, але того вимагає і наша национальна честь. Мусимо жадати, щоби наш язик мав значінє в цїлім краю, як також ту саму рівність признаємо і нїмецкому язикови. Чи згодять ся на то Нїмцї, коли они вже ту одробинку, яку нам признав ґр. Баденї називають упокоренєм і насилуванєм їх народности? А припустїм, що стала би угода: Хто нам заручить, що она буде переведена в дусї умови? О то прецї розбили ся пунктациї, що при їх реалїзованю додавано і викидувано нїмецкі проґрамові постанови.

Наконець доходить Politik до того пере-

33)

ГОРБАТИЙ.

(З польского — повість Йосифа Корженьовского).

(Дальше).

Уршуля по якімсь часї піднесла папір, що закривав хороше лице Гнатка, довго вдивлювала ся в его черти, відтак похиливши голову і закривши лице обома руками, погадала в дусї, що дуже може бути, що та сама потреба серця, що спонукала еї кинути на папір черти молодця, вела і руку Марияна, коли умістив еї портрет на образї. І тодї переходячи в гадцї всї обставини, на які перше не зважала, або толкувала їх собі цїлком инакше, пригадуючи его слова, его погляди і деколи таке вдивлюванє, що забував ся, він, що так над собою володіє, пересьвідчила ся, що горбатий любить еї, боре ся з своїм чувством, що від так довгого часу нічим его не зрадив і що та борба мусить его богато коштувати і затроїла ему богато може найлїпших хвиль житя. Погадавши-ж що она, що его так шануе і любить з сердечним привязанєм сестри і приятельки, не буде могла віплатити ему такою любовію, яку він певне для неї чує, так розжалобила ся, що еї очи залили ся сльозами і еї щастє в тій хвили пропало.

В такім положеню були знані нам особи, коли Мариян приїхав. Він наближав ся до Варшави з головою повною привидів. Страшна тревога обгорнула его, коли побачив баню евангелицкої церкви, коли на небі зарисували ся в его очах вежі замку і церкви сьв. Івана і перенесли его гадки на ринок Старого Міста, на ту брудну і галасливу улицю, де зазнав тілько хвиль радости, де часом блиснув перед ним промінь невисказаного щастя, а де тепер жде его лише примус, лише відраза, де може застане заклопотані его видом лиця і пересьвідчить ся, що природа напятнувавши его калїцтвом і бридкостию відобрала ему всї права до щастя і земских радостий. Хоч вже було досить пізно, коли опинив ся в своїм мешканю і хоч був змучений дорогою і гадками та перемерзлий і змоклих, не міг видержати, щоби будучи так близько не пересьвідчити ся доочно о скілько він нещасливий, о скілько дїйстність справдить ті мари, які торгали его серце. Отже перебрав ся чим скорше і побіг на Новоміску улицю. В їх вікнах сьвітило ся, а на білих занавісах, які бачив з противної сторони улицї, виднїли дві стати, що близько себе стояли. На той вид стиснулось і его серце, кров ударила ему до голови, всї марева, які від якогось часу мучили его, станули перед ним як живі, так що нещастний зойкнув з болем і пірваний якоюсь лихою і пристрастною охотою заколоченя того щастя, котре вважав як річ собі видерту і украдену, перебіг улицю з затиснеными кулаками, з настобурченим волосем і переступаючи по два степенї на сходах, станув майже без віддиху на горі. Там сили его цїлком опустили, в очах ему потемнїло, не міг найти клямки і бояв ся діткнути еї, щоби вид їх сердечности і зближеня не ударив его очий і не позбавив его притомности. Отже опер о стїну і так стояв мовчки стараючись прийти до себе і скріпити ся на дусї.

Тимчасом в комнатї вела ся весела розмова. Мариян чув голос Гнатка, чув сьміх Уршулї. Слова без звязи доходили до его уший, а він доповнював їх, давав їм страшне значінє і бачив в кождім з них вістрє вимірене просто в своє серце.

Щоби лїпше чути, приступив тихо близше дверий, приложив ухо до дерева і так ловив кождий звук, кожде заломанє голосу, з котрого витискав для себе отрую. Сїли видко грати в льотерию, бо чув і числа, а вскорі радістний голос Гнатка, що крикнув: квінтерно! Тодї пригадав собі фасольки, котрі молодий чоловік забере і той Мариян, що лїтав по цїлім поли штуки як орел, нахилив ся до дїрки від ключа і жадно глядїв, чи беручи ті зерна з еї руки не придержить еї пальчиків, чи не глядить їй тодї глубоко в очи, чи она не відповідає ему очима, що розуміє, чому він до такої дрібницї привязує таку велику вагу. Але не міг нїчого добачити, лише чув, що гуторили, що сьміяли ся, що забули о всїм і були щасливі. Відступив від дверий, станув в кутї, а почувши, що мусить бути дуже змінений, що порвиває его якийсь плач, котрого не може по-

копаня, що тепер не конче догідна пора до нового форсованя угоди. Впрочім можна би то спробовати в ческім соймі, о скілько охота Німців до погодженя єсть правдива. В ческім соймі спочиває вже від давна виготовлене внесенє язикове. Треба подати его під дискусию а покаже ся, що скажуть Німці і яка їх миролюбивість.

Ґр. Бадені має свобідну руку. У репрезентантів ческого народу і з консервативної посілости не стрітить він опору, отже буде насамперед у Німців мусів показати свій талант посередника. Удасть ся, добре; не удасть ся, то не стратимо нічого. Коли плян погодженя Німців і Чехів не удасть ся, то насамперед буде знову скликана Рада державна. Більшість її до того часу скріпить ся, а коли би Німці і в осени хотіли вести дальше обструкцию, то криза конституцийна не дасть ся вже оминути і тогди аж прийде хвиля рішеня для автономічного права.

Новинки.

Львів дня 8-го червня 1897.

— **Ц. к. Дирекция почт і телеґрафів** оповіщує: З днем 6-го червня с. р. отворено в Николаєві над Дністром (повіт жидачівский) при тамошнім уряді почтовім станцию телеґрафу з обмеженою службою денною. — Уряд почтовий в Черхаві (повіт самбірский) звинено часово з днем 1-го червня с. р. З тої причини приділено місцевости: Черхаву, Блажів, Ольшаник до округа доручень уряду почтового в Самборі, а місцевости Мокряни, Монастирець, Лукавиця, Винники і Лопушну до округа доручень уряду почтового і телеґрафічного в Підбужи.

— **Іспит зрілости** в ц. к. академичній (рускій) ґімназиї у Львові відбув ся в днях 31-го мая до 5-го червня с. р. під проводом директора ц. к. станиславівскої ґімназиї вп. І. Керекярта. До іспиту устного приступило 25 учеників публичних і 3 екстерністів. Зрілими з відзначенєм узнано 5 абітуриєнтів, зрілими 15; незрілими 2 (екст.); з 1 предмету позволено поправити по феріях 6, з тих 1 екст. Сьвідоцтва зрілости одержали: Алексевич Ярослав, Бережницкий Олександер (з відзнач.), Величко Теофан, Гуґлевич Аркадий, Демцьо Павло (з відзнач.), Дурбак Павло, Кмита Юліян, Лисяк Йосиф, Матвіяс Йосиф (з відзнач.), Присташ Михайло, Приймa Іван, Савчак Ярослав, Савчак Юлій, Саноцкий Володимир, Стефанович Ярослав (з відзнач.), Турчманович Тарас, Флякевич Віктор (з відзнач.), Целевич Олег, Шухевич Йосиф і Янович Николай.

— **Руско-народний театр** представить в Стрию: ві второк 8-го н. ст. червня комедию „Майстер Черняк“ і „Перше новмирали“; в четвер 10-го комедию „Модний жених“; в суботу 12-го драму „Хата за селом“; в неділю 13-го комедию „Війт заламейский“; в понеділок 14-го драму „Нещасне коханє“; в середу 16-го оперетку „Барон циганьский“; в суботу 19-го комедию „Торговля жемчугами“; в неділю 20-го „Дзвони з Корнвіль“; ві второк 22-го драму „Честь“; а в четвер 24-го драму „Два гетьмани“.

— **Важне для годівців безрог.** З Станиславова пишуть: Всіх, котрі хотять стати членами „Підгірскої Спілки для торговлі безрогами“, як також спріяючих тій справі просимо, аби були ласкаві прибути на день 24-го червня с. р. в день сьв. Онуфрея, до Станиславова. Початок нарад о годині 3-тій пополудни. Про місце буде можна довідатись того-ж дня в руских торговлях в Станиславові.

— **З бориславского раю.** Дня 3-го червня с. р. урвала ся земля в однім закопі воску земного і присипала та убила на місци робітника Прокопа Лопатчика. Крім того тяжко покалічила робітника Пацеляка. Причиною нещастя була хибна будова закопу. Над закопом мав нагляд Ельо Гірштанд.

— **Не удало ся.** В Ліберци (в Чехії) сповнив один злочинець убийство, сполучене з рабунком. Поліциї не удало ся виновника схватити, мимо того, що глядїли за ним пильно по всіх зелїзницях. Тимчасом на дворци зелїзниці Франц-Йосифа у Відни притримано якогось пасажира, котрий їхав без білету, наданий в якімсь приладі ґазовім яко товар. Цікавого винахідника дешевої їзди прнарештували, а завдяки телеґрамам уже в дві години показало ся, що він той сам, за котрим розбивала ся поліция в Ліберци. Тепер поїде він цїлком за дармо назад, тілько.... в ланцушках.

— **Незвичайна пригода.** У одного властителя більшої посілости уродило ся 11 поросяток анґлійскої породи, отже о одно за богато, бо мати їх як усї самиці анґлійскої породи, має лише 10 цицьок. „Анґлійцї“ були уміщені в однїй стайни з коровами, але мали відгороджений прямовісними щеблями передїл. Між щеблями могло поросятко дуже вигідно перепхати ся. Тому казав властитель заложити ті шпари у споді загороди. Якеж було его здивованє, коли пастух сказав єму, що тоби була велика кривда для одного з поросяток, бо коли оно не може поживити ся задля браку одинайцятої цицьки у матери, то іде між корови і користаючи з лежачої позиций котрої небудь з них, ссе її в найлїпше. І так годувало ся порося довший час і виросло на красного підсвинка. Справдї треба подивляти і застановити ся над тим, яким способом блиснула в клиноватїй голові малого сисака така — як на него — незвичайна гадка.

— **Демонстрациї в театрі** відбули ся в Будапешті. У Відни позамикані тепер всї головні театри і вільні актори розїздять ся по сьвіті на „гостинні виступи“. Одна така ґрупа, в котрій є кілька визначних артистів і артисток двірского театру, мала грати в театрі комедиї в Будапешті. Угорскі шовінїсти, особливо з між молодих лїтератів, грозили вже заздалегідь демонстрациєю. Директор театру забезпечив ся поліциєю перед театром і в середині театру против демонстрантів. Але се не помогло богато. Они розливали в театрі ріжні воняючі есенциї, а коли піднесла ся куртина, свистали і кричали „куш до Відня“. Решта публики протестувала против демонстрантів; поліция увійшла на салю і арештувала крикунів. Настав пекольний галас і замішанє. Роздражненє дійшло до того, що з льож кидали льорнетками на демонстрантів, а якась пані дала поличчину одному крикунови. Арештували 21 осіб і вивели з салї. Між ними було 11 співробітників опозицийних угорских ґазет. — Ті демонстрациї скінчили ся сумною пригодою. В часї другого представленя хтось заалярмував був з одної каварнї огневу сторож, що в театрі комедиї горить. Зі всїх стаций почали зїздити ся сикавки, бочки з водою, вози з драбинами і з гаками, сторож огнева збігла ся до 1000 людий а коло 100 возів, осьвітлених смолоскипами залягли пляц перед театром. В театрі не знали про нїчо. Один з демонстрантів влетів до фоєру і крикнув „горить“ — хотів викликати панїку. Але его арештували зараз і публика сидїла до кінця представленя, не знаючи о нічім. Того самого дня підложив був хтось динамітову патрону під шини трамваю. Експльозия ушкодила віз, але не наробила жертв людского житя. Перед вчера два робітники найшли таку саму патрону коло театру, а не знаючи, що се таке, порадились запалати її. Наступила страшна експльозия, котра відорвала одному праву

бороти, що торгає его біль, розриває біль і пригнїтає встид такого пониженя, поглянув ще раз на ті двері, що крили перед ним его скарб і дрожачи зійшов з плачем поволи зі сходів та повернув до себе. Яку перебув ніч, легко собі виставити.

На другий день умучений, немов по тяжкій хоробі, пішов знов коло третої години. З стисненим серцем отвирав ті двері, при котрих вчера тілько натерпів ся. Але якеж було его зачудованє, коли як бабуня так і внучка приймили его з такою сердечною радостию, з якою приймає ся наймилїйшу і найбільше пожадану особу. Не потребуємо казати, який тягар упав з его грудий, який цїлющий бальсам сплив на зранене серце бідного горбатого, коли Уршуля приступивши до него з давною щиростию, сказала:

— Любий пане Мариняне! Як то добре, що ви вже приїхали. Аж тепер буде наш кружок повний. О, коби ви знали — додала споглядаючи єму щиро в очи — як ми тут часто говорили о вас, як ми собі пригадували: я Димівщину, а пан Ігнатий Луків. Требаж бо вам знати, що і отець і син дуже нам подобають ся, що балакаємо собі з ними так, як колиб ми знали ся вже кільканайцять лїт і справдї не знаю, що би ми тут робили без них, коли вас не було. Але ви мусїли бути недужі, ви змарнїли і очи вам запали. Що то? Сідайте-но тут коло бабунї і скажіть нам. Може бабуня винайде вам який лік, щоби ви поздоровіли і лїпше виглядали, бо ви таки справдї змінили ся.

І з тою невинною радостию, якої нїхто не годен удати, посадила его коло бабунї, присунула собі крісло і сївши напротив Мариняна, глядїла єму в очи і ждала, що скаже. Мариян був зворушений і заклопотаний таким принятєм. Сам не знав, чи тїшити ся тою правдою, що розігнала мраку, в якій доси потапав, чи заперечити дїйстности і ту сердечність взяти за хитрість і удаванє. Але та борба тревала лише хвилю. Коли піднїс очи і подивив ся на її лице, повне прихильности і привязаня, коли в її очах показала ся цїла її душа, чиста, непорочна, не спосібна обманювати фальшом чувств яких не мала, витягнув руку до неї і сказав тремтячим голосом:

— Тепер я цїлком здоровий. А коли бим навіть був хорий, то принятє, якого тут зазнаю по кількох тижднях неприсутности, стало би найлїпшим ліком і вилїчило би мене цїлковито.

— Або-ж ви могли гадати, що приймала вас инакше, як отвертим і повним приязни серцем? — сказала старушка і обертаючись до Уршулї, котрої чоло затягнуло ся нагле задумою, додала: З великої радости, яку нам справив приїзд пана Мариняна, не забудь-но господине, що нинї недїля і що нам прибуває ще один гість.

— Правда, правда — відповіла Уршуля, встаючи — але нехай-но бабуня випитають трохи того гостя, бо хоч він каже, що наше принятє єсть достаточним ліком, але менї здає ся, що єму придасть ся ще инше. Ви не цїлком здорові, пане Мариняне! — додала трохи з докором — я догадую ся вже хочби з того, що вас зачудувала радість, яку вробив нам ваш приїзд.

Мариян, котрого вразили ті слова і тон, в якім були висказані, поглянув на неї бистро і здавалось єму, що сьлоза блисла в її оку. Зірвав ся з місця, взяв її руку і притискаючи її до уст сказав тихійше:

— Тепер я справдї цїлком здоровий. Уршуля зчервенїла ся, виймила свою руку і скоро вийшла, а старушка користаючи з нагоди, почала его справдї випитувати о причину тої зміни, яку бачить в нім.

Мариян вимавляв ся як міг. То що змарнїв, приписував родинним згризотам, злій порі і ще гіршій дорозї і звернув розмову на инший предмет. Спитав, як перебули цїлий той час і довідав ся, що нїчого не нарушило їх спокою, що его брат Каспер не показав ся більше і в часї тих кількох тижднів не чули о нїм нї слова; що пан Анзельм пересиджував що другий або третий день по кілька годин при Уршули, коли она рисувала і тїшив ся її поступом та всьо приписував добрій науцї Мариняна. Єго син — говорила пані Бальковска — приходив майже кождого вечера і тоді минали їм години весело то на розмові, то на читаню, то на якій невинній грі, в котрій брали участь всї троє. Пані Больковска повторила перед Мариняном всї похвали для Гнатка, які вписала в листї до Шумейкової, додаючи ще, як її то тїшить, що той молодий чоловік єсть таким сердечним приятелем Мариняна, так дуже его шанує і говорить о нїм все з такою вдячностию і щиростию.

— Я незвичайно рада — говорила старушка — що нї отець нї син не знають, що ви приїхали. Що то буде за радість, коли вас побачать несподївано. Они тут вскорі надійдуть. Мусите бо знати, що я собі від тепер кождої недїлї роблю великий празник і запрошую їх до себе на обід. А від тепер і ви все будете приходити, правда? Невеликий то для мене видаток, а приємність велика. Кождого дня встаючи і лягаючи дякую Богу, що дав менї на старість таких приятелів, з котрими можу часом подїлити мій невеличкий, але забезпечений кусник хлїба.

І зворушена старушка з сльозою в оцї витягнула до него руку, котру він поцїлував

руку і три пальці лівої руки, а другого поранила небезпечно в лици. — Директор театру комедиї перервав гостинні виступи німецких акторів. Они від'їхали до Відня і видали ему процес о заплачене умовленої кари за недодержане контракту.

— **Помер** о. Віктор Гебей, греко-кат. крилошании мукачівскої капітули в Ужгороді, дня 26-го мая, в 59-ім році житя, а 35-ім сьвященьства. Покійний був одним з найвиднїйших патриотів на угорскій Руси.

Господарство, промисл, торговля, гігієна і виховане.

Добрі ради.

— Общіпуване вершків ростин єсть в городництві і садівництві важною роботою. Общіпує ся нігтями мягонечкі кінчики галузок на деревинї або на таких ростинах як н. пр. огірки, мельони, гарбузи, горох і т. п. Коли відщіпнемо вершок на якійсь галузці, то відвернемо сок від вершка, а рівночасно пустимо его в бічні пупінки. Галузка перестає тогди гнати в гору, а за то бічні галузки в долинї розрастають ся тим красше, а пупінки під самим вершком пускають пагони. Можна так само пообщіпати вершки на всїх бічних галузках і тим способом ослабити ріст цілої галузи. Общіпуванєм вершків збільшає ся плодовитість ростини. Коли общіпуємо вершки галузок на садовині, то робимо се на то, щоби на слідуючий рік було більше зародків овочевих та щоби овочі були більші і красші. На огірках і мельонах общіпуємо кінчики найсильнїйших пагонів, котрі звичайно пускають лиш пустий (мужеский) цьвіт; через то надаємо більшої сили бічним пагінцям, котрі знов пускають більше родячого (женьского) цьвіту. Тим способом збільшаємо плодовитість огірків. Горох зародить більше, коли пообщіпаємо в нїм вершки при тих родах, що ростуть низько, тогди, коли він виросте на 15 центиметрів високо, а при більших родах тогди, коли він на 30 центиметрів високий. В наслідок того виростуть під вершком два або три нові пагінці; на тих общіпуємо знов вершки і робимо так ще два або три рази, доки аж горох не зачне цвисти. Чим більше розродить ся бічних пагінців тим більше буде й стручків, розуміє ся тогди, коли й земля при тім буде ситна, урожайна. При цьвітах вазонкових общіпуємо вершки тогди, коли хочемо, щоби корчики були густїйші і ріснїйше цвили.

— Перша робота на поли обсадженім тютюном. Скоро лиш тютюн приймив ся — а то пізнаємо по тім, що листочки значно підросли і хоч в день в часї спеки опадуть (народний вислів: „опустять уха"), то під вечер, як лиш воздух охолодне, ? скоро підносять ся, (тютюн „щурить уха") і що пересаджений з розсадника тютюн став темнїйший — треба его перший раз висапати. Перше сапане відбуває ся звичайно в дві неділї по засадженю, а має на цїли зрушити землю доокола корчів. Хоч би й не було на поли бурянів, то се перше сапане єсть конче потрібне, бо заскорупіла земля не припускає до корінців воздуха і тепла, через що тютюн не буде рости і розвивати ся як слїд. По першім сапаню треба тютюн ще раз або два висапати, в міру того як появляє ся бурян, або земля по дощах заскорупить ся. Буває иноді, що спаде туча і занамулить цїлу плянтацию. В таким случаю треба підождати, аж намул на стілько висхне, що місцями попукає, тогди треба намул копачем з тютюну відкопати та відвернути від корчів, а день, два пізнїйше, осторожно зсапати. Доки намул ще мокрий, не треба брати ся до сеї роботи, бо він прилипне до листків так, що не легко его дощ або вода обнолощуть, а при тім і корінцї ушкоджують ся та земля задоптує ся; зробить ся від ходженя така груда, що не легко буде розбити єї сапою. Кождоразове сапане відбуває ся в такім часї, коли земля ні надто суха нї надто мокра. При сапаню в посуху можна би нарушити корінець, а тогди тютюн вяне. Коли земля вогка, нарушене корінця не єсть так небезпечне. Мокра земля зноз по висапаню заскорупить ся і цїла робота не придала ся. Взагалї в часї сапаня має бути земля на стілько суха, а заразом і вохка, щоби грудка ударена ухом від сапи, розсипала ся мов горох. — Кілько разів сапати тютюн, сего не дасть ся наперед сказати—треба так часто, як часто кине ся бурян. При сапаню треба уважати, щоби кождий корчик, що росте криво, простувати: піддати землї з тої сторони, в котру корчик похилив ся. В часї довшої посухи, коли тютюн треба конче висапати, підливає ся его на ніч гноївкою або бодай водою, а рано, заким ще земля висхне, сапає ся. Коли тютюн підросте на 25 до 30 центиметрів високо, треба его вослїдне підгорнути: довкола кождого корчика треба нагорнути землї на 10 до 12 цм. високо, устеречи тим від вивороту і зломаня через вітер, забезпечити корінням потрібну вогкість і остаточно ще раз з бурянів очистити. В часї підгортаня має вже тютюн листє завбільшки долонї, тож треба уважати, щоби їх не поломити та не подїравити. Найлїпше було би робити насипи руками, а то так: Пересапує ся землю добре сапою, а відтак ходить ся ширшими стежками і обгортає ся оба сусїдні ряди; лївою рукою надає ся кождому корчеви просте положене придержує ся до гори спідні листки, а правою нагортає ся землї. До кождого висапаня 200 квадр. сяжнїв треба ужити двох робітників, до підгортаня чотирох. Коли тютюн через зливу занамулений, треба два або й більше разів тілько рук робочих. При сапаню і підгортаню треба нищити всяке хробацтво як: борозняки, дротівники, дощівниці або земні глисти, свершки, слимаки особливо слизня, медведюхи і всяку иншу погань, що або під'їдає корінці, або робить пори попід коріне, щерез що тютюн вивертає ся, ломить ся в корени, або вяне. *(Ом. Др.).*

— Деякі ростини до крашеня. Єсть богато у нас таких ростин, котрі відповідно ужиті, дають добру краску. Давнїйше уживано їх навіть загально, та й тепер ще декуди уживають ся, але штучні краски, іменно анїлїнові, виперли їх мало що вже не зовсїм з уживаня. Тут наводимо деякі важнїйші з таких ростин: Афини, ягоди уварені з додатком алуну і копервасу, дають добру синю краску; з додатком ґалясівок дають темнобрунатну краску, а з додатком вапна, ґриншпану або сальміяку дають всїлякі відтїни пурпурово-червоної краски. — Бузина (базник, бзина), ягоди з алуном і борщем в червоних бураків (заквашеним житною мукою) дають красну синю краску. — Бруслина, корч що росте по лїсах і має жовтаве дерево, а зеленявий дрібний цьвіт, з котрого вирастають опісля зелені, а відтак, коли доспіють шкарлятно червоні ягідки подібні до шапочок, які носять латиньскі сьвященики — насїнє з тих ягід виварене у воді з додатком сальміяку дає красну пурпурову краску. — Ягоди парічок червоних, по витисненю соку, уварені з алуном, дають ясно червону краску, з котрої роблять також червоний атрамент. — Листяні гони берези, кислича (берберису) верб і брочу з алуном дають красну жовту краску.

— Вода до праня найлїпша, коли мягка, значить ся така в котрій нема вапна. Вода мягка найлекше і найскорше розпускає в собі бруд і длятого при такій воді треба найменше мила. Найлїпшою єсть дощівка; але она повинна бути зовсїм чиста і длятого першої дощівки, що спливаючи з дахів забирає з них весь бруд, не треба ловити і зачекати нехай насамперед перша, брудна стече. Менше мягкою єсть вода з ріки. Твердою єсть вода з кирницї, бо она має в собі богато вапна. До неї треба дуже богато мила, бо з вапном в нїй сполучає ся мило з вапном та іде марно. Щоби тверду воду зробити мягкою і придатною до праня, треба додати до неї або бораксу 2 ґрами на 10 лїтрів води, або соди, 1 до 2 ґрамів на лїтру.

— Коли хто захлисне ся або задавить ся при їдженю, то бють его в карк. В декотрих случаях і то може бути добре; але найлїпший спосіб єсть: Нехай той, що закашляє ся або захлисне, піднесе борзо і живо руки до гори; захлиснене зараз перейде. Спосіб простий, можна спробовати.

з синівским чувством, замітивши, що єму наймилїйше під їх дахом і що кождий доказ їх прихильности і приязни єсть для него великим добродійством.

О дванайцятій прийшов пан Анзельм з сином. Привитане було щире, сердечне, повне радости і не оказувало найменшого слїду примусу. Особливо Ґнатко в нїчім не змінив ся. Був лише трохи блїдший, але не відступав его ні на хвилю і здавав ему справу з цїлого часу, який тут перебули. Оповідав як сповнив обовязок, який вложив на него Мариян, дякував за приемність, яку єму робить близша знакомість так честних осіб, висказував своє вдоволене, що міг в неприсутности приятеля так мило переводити довгі осінні вечері і бодай розмовою о нїм заповнити недостачу, яку чув з причини его від'їзду. В кождім порушеню хорошого хлопця, в кождім его слові було тілько природности, така щирість, так щиро і сьмiло глядів приятелеви в очи, що Мариян відітхнув з глубини душі і дякував в серци Богу, що его тревога була справдї лише привидом і що скарб его житя і надія на будучність полишать ся єму на певно. В тій гадцї скріпило его і поведене Уршулї. Вправдї з початку слїдив Мариян еї рухи, вираз еї лиця, погляд, коли війшли сподівані гостї, але не добачивши нїякого змішаня, яке могло би его навести на гадку, що в еї серци крие ся якась страшна тайна; противно видячи як она зарівно щира і сердечна з вітцем і з сином і як оповідає єму о своїй науцї малярства під руководством старого учителя та жалує ся на Гнатка за те, що еї вчера немилосердно обіграв — успокоїв ся в своїх побоюванях і вернув до того щасливого настрою ума, якого зазнає чоловік, коли пробудить ся зі страшного сну і при своїм ложи на місци тої страшної мари, що хотїла его задушити, побачить усьміхаючe ся лице матери і почуе на своїм чолї еї дорогу руку.

Тим способом повернув наш герой до давного порядку житя, до давної працї, до давнїйших надій, котрі чим раз сильнїйше загнїзджували ся в его серци і стали для него тою основою житя, без якої не міг би істнувати і віддихати.

Однако легко собі уявити, що чоловік так мало довірюючий собі, перенятий таким глубоким чувством і обдарений такою бистротою духа, не уживав повного і безусловного спокою. Хвилї підозріня вертали, его муки часто відновлювали ся. Найменший усьміх Уршулї, якого не міг собі зараз витолкувати, кождий погляд який кинула на приятеля, кожде слївце вимовлене тихїйше Гнатком, а якого Мариян не дочув, були достаточні, аби на ново обудити в нїм страх і відобрати ему сон і спокій. А хоч мав найсильнїйше пересьвідчене о щирім і честнім поведеню приятеля, о привязаню і приязни Уршулї, хоч знав, що бачать ся з собою лише тоді, коли і він там є, що не криють ся перед ним з прихильностию для себе і не удають рівнодушности, аби покрити глубші чувства, то все таки то положене ставало для него чим раз більше прикрим і вкінци так его утомило, що по кількох тиждневих борби, постановив рішучо позбути ся тої непевности, переломити встид, що вдержував его від виявленя своїх чувств; забезпечити ся сьвятостию тайни супружя і від утрати особи, без котрої не міг жити і від залицянок приятеля; бо они нинї могли видавати ся єму невинною річию і дозволеною, а тоді стали би вже злочином, на що его добре серце не спромоглось би.

(Дальше буде).

Телеґрами.

Лямія 8 червня. Фільгеленьску леґію розвязано.

Атини 8 червня. Мінїстер війни Тсамадос виїхав до Термопілїв. Тайний окружник Етнїке Гетайриї заявляє, що тих еї секретарів, котрі зраджували операциї і против них виступали, виключено з неї. Товариство се — каже ся дальше в окружнику — вийшло з армії і не перестане доти істнувати доки стане Грецкого народу.

За редакцію відповідає: Адам [illegible]

З друкарні Б. Ловиньского під зарядом В. І. Вебера.